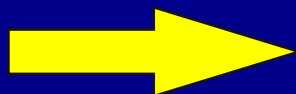

Paŝante

inter

enfaluloj

Enfalujo:
fosaĵo por
enfaligi
bestojn
kaj
tradukistojn

***Kiel ni tradukis
rakontojn de
Machado de Assis***

**Francisco
Stefano
Wechsler**

Enkonduko

La aŭtoro

Machado de Assis
(1839–1908)

Unu el la plej elstaraj verkistoj de Brazilo kaj de la portugala lingvo.

Li verkis rakontojn, kronikaĵojn, romanojn, poemojn kaj recenzojn.

La stilo

Eleganta kaj simpla.

Majstra regado de la portugala.

Subtila kaj ofte ironia.

Riĉa je aludoj.

Riĉa je enfalujoj por tradukistoj!

Machado de Assis

*La sekreta kaŭzo
kaj aliaj rakontoj*

Tradukis:

Francisco Stefano Wechsler
Paulo Sergio Viana

Wechsler Editora de Livros Ltda.

La rezulto:

- naŭ rakontoj el pluraj fazoj
- du tradukistoj
- 128 paĝoj
- beletra, geografia kaj historia esplorado
- abundaj piednotoj
- facile legebla tiparo

***Unua malfacilaĵo:
fidinda el dono***

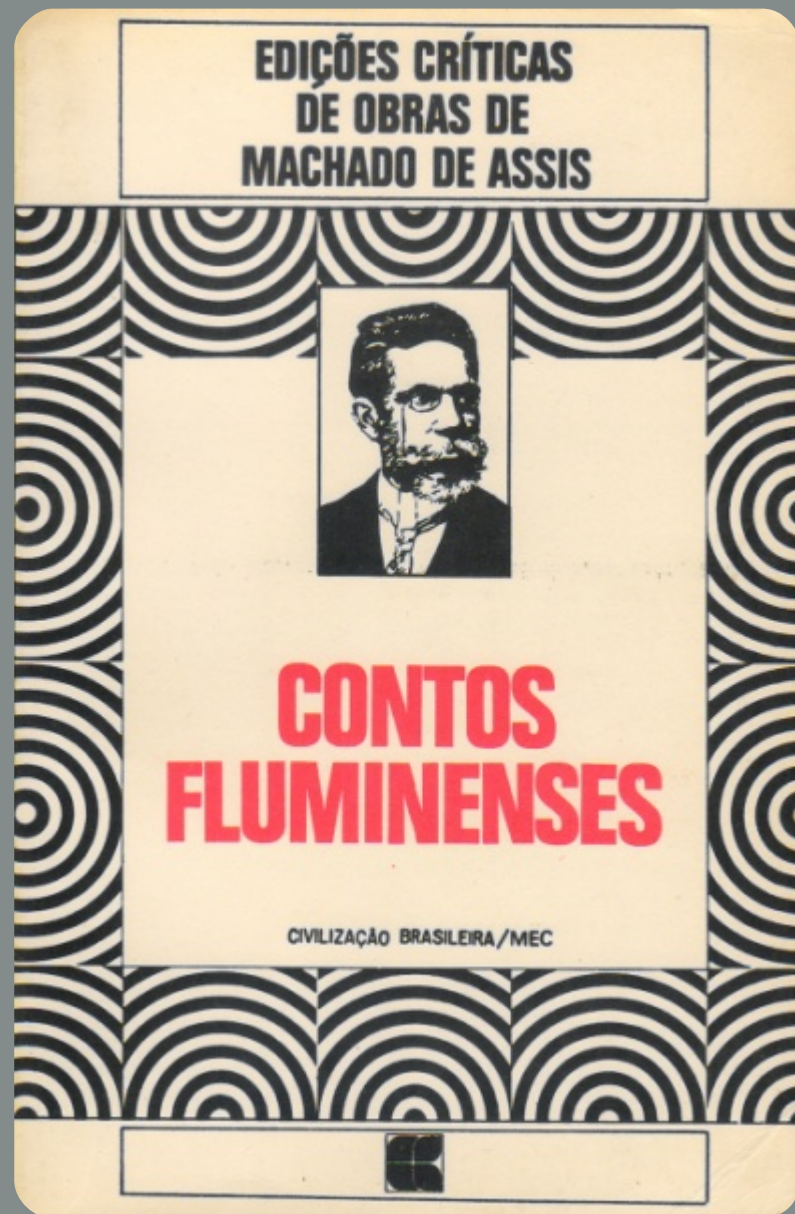
La plimulto de la
eldonoj *ne fidindas!*

Interretaj versioj *tute
ne fidindas!*

Solvo: la Kritikaj Eldonoj.

Teksto fiksita de fakula
komisiono.

Eldonoj elĉerpitaj,
aĉetebraj nur brokante.

MACHADO DE ASSIS
Machado de Assis

PAPÉIS AVULSOS

GARNIER

Ne disponeblas kritika eldono de *Disaj paperoj*.

Ni do uzis reviziitan eldonon de Garnier.

La rakonto *Kiel oni inventis almanakojn* ne publikiĝis en libro dum la vivo de Machado.

Ni do uzis la unuan libreldonon (1956).

***Dua malfacilaĵo:
la tiama lingvo***

Portugallingve

referir

*almoçar, jantar,
cear*

espírito

moral

corredor

Nuntempe

rilati, koncerni

tagmanĝi,
vespermanĝi,
noktomanĝi

spirito, animo

moralala

koridoro

Machado

rakonti, raporti

matenmanĝi,
tagmanĝi,
vespermanĝi

menso, intelekto

mensa, intelekta

pasejo,
ĝardenvojeto

***Tria malfacilaĵo:
parolturnoj, stilfiguroj
kaj vortludoj***

Origina metonimio:

*Pestana, ainda **donzel inédito**, recusou qualquer das denominações e guardou a polca; [...]*

Traduko kun metonimio:

*Pestana, ankoraŭ **neel-donita naivulo**, rifuzis ambaŭ titolojn kaj enkestigis la polkon; [...]*

Traduko sen metonimio:

*Pestana, ankoraŭ **naivulo sen eldonaĵoj**, rifuzis ambaŭ titolojn kaj enkestigis la polkon; [...]*

Traduko kun metaforo:

*Pestana, ankoraŭ **virgulo pri eldonaĵoj**, rifuzis ambaŭ titolojn kaj enkestigis la polkon; [...]*

*Desta vez será uma robusta Americana, vertendo sangue pelas faces, formas arredondadas, olhos vivos e ardentes, **mulher feita, refeita e perfeita.***

(El Miss Dollar.)

Ĉi-foje ŝi estus fortika usonanino, sur kies vizaĝo sango fluegas, kun rondaj korpkonturoj, okuloj vivecaj kaj ardaj, **virino plena, replena kaj senĝena.**

*[...] reviu todas as suas notas de escravos fugidos. As gratificações pela maior parte eram promessas; algumas **traziam a soma escrita e escassa.***

(El Patro kontraŭ patrino.)

*[...] li reviziis ĉiujn siajn anoncojn pri fuĝintaj sklavoj. La rekompencoj estis plejparte promesoj; kelkaj **menciis monsumon avize sed avare.***

***Kvara malfacilaĵo:
loknoj***

Machado

Rua dos Barbonos

Rua da Ajuda

Beco do Cotovelo

Rua Mata-Cavalos

Roda dos Enjeitados

Esperantigo

Strato de l' Kapucenoj

Strato de l' Helpo

Strateto de l' Kubuto

Ĉevalmortiga
Strato

Rado de l' Forĵetitaj

Nuntempe

Strato Evaristo da Veiga

nur parteto

ne plu ekzistas

Strato Riaĉuelo

ne plu ekzistas

***Multaj lokoj ne plu
posedas la antaŭan
gloron kaj ĉarmon***

Portugale

Rua do Ouvidor

Catumbi

Gamboa

Esperante

Strato de l'
Juĝisto

Katumbio

Gamboo

Evoluo

Tiam riĉa je luksaj
butikoj; ne plu.

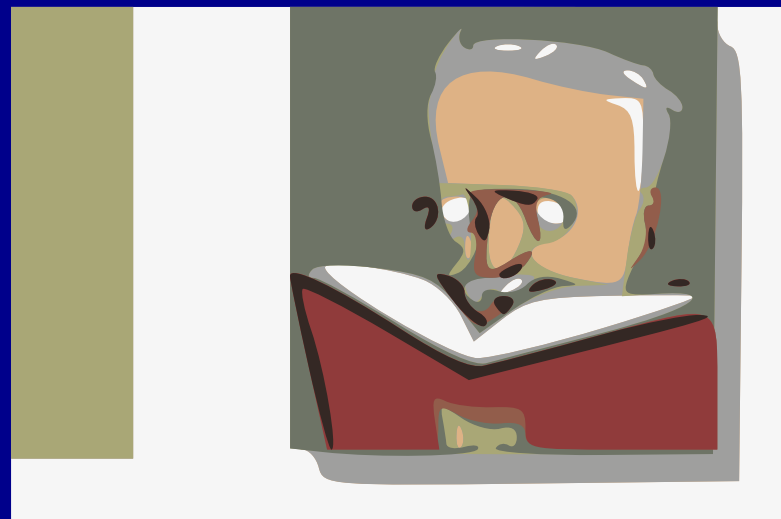
Tiam kun riĉaj
duetaĝaj domoj;
nuntempe proleta
kvartalo.

Tiam kun riĉaj
domoj, enloĝataj
de angloj; nun-
tempe proleta
kvartalo.

***Kvina malfacilaĵo:
plurspecaj aludoj***

Útila konsultejo:

www.machadodeassis.net

***Aludoj al tiamaj
politikaj okazaĵoj***

La liberaluloj estas nomumitaj por la ministraro;
ili reformos la balotsistemon. La polko nomiĝos
Aplaŭdojn al la rekta balotado!

(El *Unu fama homo.*)

Klarigo:

Ĝis 1881, balotado en Brazilo estis nereakta: balotantoj elektis laŭdistrikte reprezentantojn, kiuj siavice elektis parlamentanojn.

La eldonisto kapneis, kaj diris, ke titoloj devas esti per si mem destinitaj al populareco, — ĉu per aludo al iu nuntempa okazaĵo [...]; li proponis al li du: *La leĝo de la 28-a de Septembro*, aŭ *Kaĵoloj ne karesas*.

(El *Unu fama homo*.)

Klarigo:

Temas pri la Leĝo de Libera Ventro, sankciita en 1871, laŭ kiu ekde tiu dato ĉiuj sklavinoj naskos liberajn infanojn.

***Aludoj al tiamaj
moroj***

Andrade manpreme komplimentis la du sinjorinojn, tio estas, li premis la manon de Antônia kaj la fingrojn de Margarida.

(*El Miss Dollar.*)

Klarigo:

Margarida limigas la komplimenton al premo de fingroj por ne permesi troan familiarecon.

— Mi pensas, S-ino Antônia diris, ke mia aĝo permesas, ke mi vizitu fraŭlon.

(El *Miss Dollar*.)

Klarigo:

Laŭ la tiamaj moroj, vizito de neakompanata virino al fraŭlo estis motivo por klaĉado.

***Historiaj kaj religiaj
aludoj***

- Ne gravas al vi mia nomo; sufiĉas scii, ke mi povas donaci al vi ĉiujn perlojn de Golkondo...
- Adiaŭ !
- Diamantojn el Ofiro...
- Adiaŭ!
- Rozojn el Ŝarono...
- Adiaŭ! Adiaŭ!
- Vinberejojn en Engedo...

(El Kiel oni inventis almanakojn.)

Kiom da aludoj vi kapablas trovi?

Beletraĵaj aludoj

Mi eliradis kaj paŝadis, de unu loko al alia, klopodante eltrovi ian signon de reveno. *Soeur Anne, soeur Anne, ne vois-tu rien venir?* Nenion, nulon, precize kiel en la franca legendo.

Klarigo:

Citaĵo el la franca popolrakonto *Blubarbulo*. La edzino de Blubarbulo atendas, ke ŝiaj fratoj venos savi ŝin, kaj ripete kridemandas sian fratinnon Anno, kiu supreniris al kastelturo, ĉu ŝi ne vidas ion.

Oni preskaŭ povus diri, ke en la spirito de Mendonça hundo pezas tiom, kiom amo, laŭ fama diraĵo: forprenu el la mondo la hundon, kaj la mondo fariĝos malplenaĵo.

Klarigo:

Kio okazus al mondo sen virinoj? Al pasioj donu laŭpove la plej egan ardon, al plezuroj miloblan intenson, al sensoj maksimuman energion kaj ŝanĝu la mondon al paradizo, sed forigu el ĝi la virinojn, kaj la mondo fariĝos melankolia malplenaĵo, la plezuroj estos nur preludo de enuo.

Alexandre Herculano

Jen la lasta ekzemplo.

Dek aludoj en unusola alineo!

La finon de la rakonto oni diris **latine**. Quintanilha rolis kiel atestanto por la fianĉo kaj baptopatro por la du unuaj filoj. Unu tagon, kiam, portante dolĉaĵojn al siaj baptofiloj, li trairis la **Placon de l' Dekkvina de Novembro**, trafis lin **ribela kuglo (1893)**, kiu mortigis lin preskaŭ tuj. Li kuŝas enterigita ĉe la **tombejo de Sankta Johano Baptisto**; la tombo estas simpla, la memorŝtono montras epitafon, kiu finiĝas per tiu ĉi pia frazo: **“Preĝu por li!”** Jen ankaŭ la fino de mia rakonto.

Oresto ankoraŭ vivas, sen la **pentsufero de la greka modelo**. **Pilado** nun estas la **muta rolulo de Sofoklo**.

Preĝu por li!

Konkludoj

Tradukante verkojn de Machado, oni devas translingvigi ne nur la supraĵan tavolon de la teksto, sed ankaŭ dediĉi apartan atenton al *subkuŝantaj signifoj*.

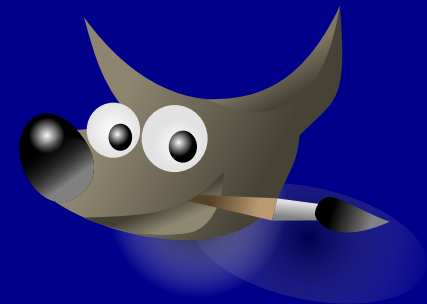
Ĉi tiu tasko fariĝas ankoraŭ pli grava kaj tikla, kiam oni celas *internacian publikon*, ĉar la probable de miskompreno altiĝas.

***Ni finas per mesaĝo
de niaj sponsoroj***

www.gust.org.pl

www.gimp.org

www.inkscape.org

www.libreoffice.org

www.dejavu-fonts.org

www.arkandis.tuxfamily.org

www.scribus.net

***Kontraũstaru
monopolon!***

Uzu Linukson.

Dankon!